

La gestió dels espais naturals a Catalunya

Atesa la varietat de formes de protecció dels espais naturals que preveu la legalitat vigent, i atesa la importància del tema, ens ha semblat oportú oferir una informació global que convida a la reflexió, d'acord amb la filosofia de defensa de la naturalesa que sempre hem impulsat des de les entitats excursionistes, i especialment des del Centre Excursionista de Catalunya.

La preservació d'espais naturals a Catalunya segueix un sistema centrat en la protecció de zones concretes. Això també és així a la resta d'Europa. Però té les seves limitacions, ja que impliquen una regulació més o menys estricta dels usos i de l'accés a l'espai. La Llei d'espais naturals de protecció especial s'aplica mitjançant el Pla d'Espais d'Interès Natural, anomenat PEIN. Aquesta llei i el PEIN defineixen quatre categories de protecció: el parc nacional, el paratge natural d'interès nacional, la reserva natural i el parc natural. Les prohibicions d'acampada lliure, fer foc, caçar i pescar no són exclusives dels espais afectats per un PEIN, sinó que afecten tot el territori sense matisos.

A Catalunya tenim només un parc nacional, el d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Els parcs nacionals són els que tenen una gestió força més burocràtica. Prohibeixen qualsevol activitat que pugui alterar-los; especialment caça i pesca, activitats extractives i, ja no cal dir-ho, constructives. Solen tenir l'accés restringit (només hi entra un nombre determinat de visitants per dia o només s'hi arriba a peu o amb transport dels guardes forestals). El Centre sempre ha defensat que l'excursionista i l'alpinista tinguin un accés lliure a la muntanya, als boscos i als camins de pas, sota el guiatge del club. La limitació de l'accés és un fet, doncs, preocupant. Un altre cas: el paper que juguen els refugis en els espais naturals, especialment als parcs nacionals, tampoc no acaba d'estar ben definit pel que fa a les actituds dels òrgans rectors dels parcs, que són molt restrictius; però és obvi que els refugis són necessaris per a una pràctica responsable dels esports de muntanya. Cal, doncs, l'elaboració d'un pla de refugis per a tots el Pirineus catalans.

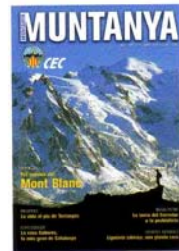
En canvi, en els onze parcs naturals establerts: l'Alt Pirineu; els aiguamolls de l'Empordà; el Cadí-Moixeró; el cap de Creus; el delta de l'Ebre; els Ports; el Montseny; Montserrat; Sant Llorenç del Munt; la serra del Montsant, i la zona volcànica de la Garrotxa, pràcticament no hi prohibeixen res. Només en regulen els usos del sòl (construcció), però hi són possibles les activitats agrícola i ramadera, explotacions forestals, instal·lacions de lleure (cases rurals i de colònies, càmpings, zones de barba-coa, etc.) que atrauen molt de turisme i, fins i tot, activitats extractives (envasadores d'aigua de deu).

Anys enrere, es va projectar una estació èolica a l'altiplà de Terranyes, al Parc Natural dels Ports, fet

que va causar una greu controvèrsia local, ja que es contradiu amb la protecció i l'impacte ambiental d'aquests paratges. Certament, la protecció és menys restrictiva en aquesta zona. És obvi que el sistema de protecció d'espais naturals a Catalunya s'hauria d'ampliar i actualitzar. Cal una política de gestió dels espais naturals més eficaç. ¿Per què el Parc Natural del Montseny, per citar un altre exemple clar, és ple de pistes de lliure accés que envolten tot el paratge, que travessen turons, valls i s'enfilen fins als cims? De vegades, l'excursionista d'avui n'usa i n'abusa, d'aquestes pistes motoritzades, en detriment dels camins tradicionals, que es van perdent. És cert que hem estat incapaces d'aprovar una llei del paisatge, però donem suport a la proliferació dels vehicles tot terreny i motos de gran cilindrada, en perjudici dels camins, i de la muntanya.

Ens queden encara unes altres àrees de protecció menys restrictives. Es tracta dels paratges naturals d'interès nacional, com els de l'Albera i Poblet; la Reserva Natural del Delta del Llobregat i la Reserva Marina de les Illes Medes, en què tan sols prohibeixen les activitats que destorbin la funció ecològica. I encara, per damunt de tot, hi hauria una altra categoria: les ZEPA (zona d'especial protecció per a les aus), que depenen d'una directiva de la CEE de l'any 1979, i que tenen prou força com per fer canviar el traçat d'una infraestructura ferroviària o retirar la subvenció d'un projecte de regadiu si afecta una ZEPA. Com per exemple el del canal Segarra-Garrigues, que regarà uns terrenys que són hàbitat d'unes cinc o sis espècies d'ocells que estan en perill d'extinció, per la qual cosa la Comunitat de Regants ha hagut de reduir la superfície de regadiu per complir amb la directiva comunitària.

Amb tot, és una evidència que la manca de mitjans fa que no es portin a terme els seguiments previstos, i, per tant, no és possible conèixer a hores d'ara l'estat real dels espais naturals protegits de Catalunya. També és cert que aquests espais han sofert pèrdues en els hàbitats, la fauna o la vegetació. Per tot això cal una protecció del medi natural. Cal que la conscienciació sobre la rapidesa amb què s'està produint l'alteració del medi natural als espais protegits (que a Catalunya representen més del 16 % del territori) però també, i sobre tot, a les muntanyes i als territoris sense protecció específica, arribi a tots els àmbits on hi ha gent que s'estima les muntanyes i la naturalesa. Cal fer una feina de baix a dalt, sense dramatismes ni esllògans ja massa gastats. Cal una coordinació amb els ens públics per mantenir permanentment en estat d'alerta els que ens estimem el nostre petit país i la nostra fràgil naturalesa, cada cop més degradada. El Centre Excursionista de Catalunya vol ser-hi present per ser coherent amb els seus principis fundacionals.

*Els Encantats.
Parc Nacional
d'Aigüestortes i Estany
de Sant Maurici.*

FOTO: TONI INGLÉS